

Økologisk forvaltning av naturressurser i urfolks- områder: et historisk tilbakeblikk¹

Peder Anker

Verdien av økologisk forvaltning av naturressurser representert ved human-økologisk vitenskap hadde sine første tilhengere i Sør-Afrika i begynnelsen av det 20. århundre. Økologer på den tiden mente at urbefolkningen var å se på som en naturressurs, og økologisk vitenskap og den holistiske filosofiens viktigste formål var i gi en fullgod rettsfilosofisk legitimering av en rasistisk urbefolkningspolitikk. Humanøkologisk vitenskap søkte å forklare hvorfor ulike urbefolkningsgrupper burde leve adskilt i ulike bioregioner under den hvite rasens overoppsyn. Denne artikkelen søker å redegjøre for hvordan sentrale tilhengere av holistisk humanøkologi naturaliserte og dermed legitimerte et av den nyere tids mest brutale raseregimer.

Det var juristen, filosofen og statslederen Jan Christian Smuts som først laget ordet *holisme*. Smuts vokste opp i Swartland, som er et av de rikeste jordbruksområder i Sør-Afrika. Som mange andre unge menn fra velstående familier tok han sin utdanning ved Cambridge University i England, der han studerte juss fra 1891 til 1894. Hans professorer ble fort meget imponert over sin student, og ga ham de aller beste karakterer og en hel serie med æresbevisninger. Smuts selv var imidlertid ikke særlig imponert over jussstudiets prinsipper, som han mente manglet både filosofisk og vitenskapelig fundament. Et slikt fundament mente han først å finne i rettsfilosofi om hvordan naturlige lover burde ligge til grunn for samfunnets juridiske lover. Smuts mente evolusjonsteorien til Charles Darwin best ga uttrykk for naturlige lover hos mennesket, og at juridiske lover derfor burde ha sitt fundament i biologien. Han så i den biologiske utvikling av mennesket fra sjimpanser til fullt menneske en parallell til den historiske utvikling av samfunnets lover mot stadig høyere grad av frihet og respekt for menneskets iboende verdighet og rettigheter.

Smuts avsluttet sine eksamener som beste student i sitt kull, og ble tilbudt et års stipend for å utvikle sin rettsfilosofiske argumentasjon. Til manges overraskelse valgte han å bruke pengene til å studere Walt Whitmans poesi i stedet for tørre lovsamlinger, og resultatet ble en bok om poeten som vandret fra forlag til forlag uten å bli akseptert av kommersielle årsaker². Her argumenterer han for at man må bryte ned de kunstige grensene som er satt mellom menneske og naturen, og heller studere Whitmans poesi som enhver annen biologisk organisme. Hans poesi ble tolket i sammenheng med hans bioregion (Long Island og Brooklyn ved New York), der naturens vitale

krefter fremskaffet hans unike kreative personlighet. Whitman representerte, sammen med Goethe, den høyest mulige biologiske utvikling et menneske kunne oppnå. Smuts utviklet i denne sammenheng prinsippene for en psykologisk vitenskap han kalte *personologi*, som graderte menneskers personlighet. Lavest i hierarkiet finner man personligheten til sjimpanser, buskmenn og urbefolkninger, mens man øverst finner medlemmer av den hvite rase, med subline personligheter som Goethe og Whitman på toppen av naturens skala. Denne *gradualistiske* forståelsen av menneskenes personligheter brukte han siden som et rettsfilosofisk fundament for tildeling av ulike sivile rettigheter. De som hadde kommet lengst i den biologiske utvikling - de som var mest menneske - skulle få flest rettigheter i et rettferdig samfunn, og fungere som samfunnets ledere.

Smuts gjorde rask karriere etter sine studier. Som advokat ble han først involvert i politikk som tilhenger av Cecil Rhodes. Siden ble han general i Transvaals armé, for så å bli forsvarsminister fra 1910 til 1919. Han var en av forkjemperne for etableringen av Den sørafrikanske union i 1910 (landet hadde til da vært delt i tre mindre stater), og som general fikk han enorm popularitet for erobringen av tyske kolonier i det sørlige Afrika under første verdenskrig. Han politiske oppsving førte til at han ble statsminister og minister for urbefolkningen (Minister of Native Affairs) fra 1919 til 1924, og leder av det største Unionspartiet. Som landets leder gjennomførte han den gradualistiske menneskerettighetspolitikk han hadde funnet frem til i sin studie av Walt Whitman. Den hvite rasens overlegne personlighet innebar en iboende rett til herredømme over landet, og urbefolkningen fikk rettigheter etter graden av personlighetsutvikling. Mange husker i dag Smuts som generalen som kastet Mahatma Gandhi i fengsel nettopp fordi Gandhi var uenig i Smuts' rasepolitikk.

Etter krigen forsøkte fargede sosialister å mobilisere motstand ved å danne The Native Labor Union. Smuts satte arméen inn mot slik møteaktivitet, og mange mennesker ble drept. Et annet sammenstøt skjedde i Bulhoek (ved Queenstown), hvor en gruppe fargede jøder nektet å jobbe på en jødisk helligdag; politiet drepte nesten to hundre av dem etter Smuts ordre. I Bondelswart nektet en gruppe bantuer og hottentotter å betale sin hundeskatt; som straff sendte Smuts fly som bombet landsbyene.

Smuts var på tross av sin brutale nasjonale politikk kjent internasjonalt som en fredselser og forsvarer av menneskerettigheter. Han var en pådriver for etableringen av Folkeforbundet, og reiste verden rundt for å snakke om forsoning etter verdenskrigen. Dannelsen av et United South Africa i 1910 var for ham en begivenhet andre land kunne lære av. Når ulike folkeslag som tyskere, nederlendere, briter, indere og urbefolkning kunne leve sammen i en union i Afrika, så kunne kanskje Europa og resten av verden bruke Sør-Afrika som modell? Slike tanker kom ikke bare til uttrykk i hans politiske arbeider. Han arbeidet også med å gi dem et filosofisk fundament i en undersøkelse han kalte "An Inquiry into the Whole."³ I dette forarbeidet til en bok ser han for

seg at en universell livskraft i naturen binder menneskene sammen til en helhet.

Smuts sin interesse for naturfilosofi hadde sin bakgrunn i en lang og levende interesse for botanikk. Han leste alt han kom over om emnet, og ble til langt ut på 30-tallet regnet som Afrikas fremste ekspert på savannegress. Botaniske hager var hans fremste møteplass for uformelle politiske møter, og politikere klarte ofte å innynne seg hos ham med botanisk kunnskap. På sine fridager kunne han gå lange turer i all ensomhet ute i naturen. Hans dagbøker viser at han på slike turer kunne ta av seg klærne for å være nærmere naturkreftene, samtidig som han leste høyt for seg selv fra Whitman, Goethe eller Shelly. For ham var naturen og naturkreftene en ledesnor både i hans personlige og politiske liv. Han ga varm støtte til naturvern, særlig til tanken om å danne nasjonale naturparker og reservater.

Økologisk forskning i Sør-Afrika

Smuts sin lidenskap for naturparker og botanikk gikk ikke upåaktet hen blant landets botanikere og økologer. De var selvfølgelig begeistret for å ha en forkjemper for deres interesser så sentralt i den politiske virkelighet. Ledende botanikere spiste ukentlig ved statsministerens bord, og de arrangerte små botaniske ekspedisjoner for å underholde besøkende politikere. Som en strategisk del av oppbyggingen av nasjonen ønsket Smuts en full kartlegging landets flora, og botanikerne var naturlig nok over seg av begeistring for deres vidsynte statsleder.

Det vil føre for langt å redegjøre for alle de som etterhvert ble involvert i den botaniske kartleggingen av Sør-Afrika. To av dem bør likevel nevnes fordi de ble ledende forskere i prosjektet: John William Bews og John Phillips. Det var disse to som introduserte økologisk forskning i landet og etterhvert utviklet humanøkologisk vitenskap.

Bews vokste opp på Orknøyene, og var meget stolt over å nedstamme fra vikingen Turf-Einar (slakteren av Torfinn Skallesplitter og Erik Blodøks). Denne nordiske herkomst betydde ikke lite for Bews da han som nyutdannet økolog fra Edinburgh kom til Sør-Afrika i 1910 som professor i botanikk ved Universitetet i Natal. Her etablerte han seg raskt som en dominerende og karismatisk skikkelse, og publiserte en hel serie med artikler og bøker om den lokale floraen sett fra et økologisk perspektiv. Som spesialfelt fokuserte Bews på betydningen av ulike sorter gress i det økologiske samspillet. Han studerte hvordan skiftende økologiske relasjoner forandret seg fra dalbunner opp til fjelltoppene på godt over 3000 meter i Drakensberg Range. Dette var et forskningsprosjekt som passet som hånd i hanske med Smuts sine interesser for både gress og fjell, og de to ble raskt gode venner. Det var imidlertid ikke bare Bews sin spesialisering og vennskap med Smuts som sikret ham voksende betydning blant Sør-Afrikas botanikere. Universitetspolitikken i

Edinburgh, der Bews fikk sin utdanning, fokuserte på bredde i stedet for rask spesialisering i utdannelsen av studenter. Bews hadde dermed fått bred skoloring i filosofi, litteratur og historie, foruten en innføring i naturvitenskapene generelt og økologi spesielt. Denne tverrfaglige kunnskapen tok han med seg i undervisningen i Natal, der en av hans studenter ikke kunne la være å lure på "hva i all verden har gamle Virgil å gjøre med botanikk?"⁴ Bews sine forelesninger i botanikk ble raskt legendariske for inkluderingen av referanser til alt fra Greske tragedier til oppfinnelsen av dampmaskinen og ekspresjonistisk kunst. Dette var på ingen måte ment som humoristiske innslag, men til å "sprite opp" ellers tørre utlegninger av latinske navn på plantefamilier. Slik han så det så handlet økologisk vitenskap om å trekke linjer og forbindelser mellom ulike fag, for på den måten å se alt liv med dets ulike manifestasjoner som ett hele. Han ønsket å trene sine studenter til å trekke tverrfaglige forbindelser inn i en økologisk syntese der planter, dyr og menneskelig aktivitet ble forstått som et stort samspill.

Phillips var noe yngre enn Bews, og i motsetning til sin kollega vokste han opp i Sør-Afrika i en familie hvor den hvite rasens herskerrolle ble tatt for gitt. Hans interesse for botanikk fikk han som aktiv speider. Siden dro også han til Edinburgh hvor han fikk den samme tverrfaglige utdannelsen i økologisk forskning som Bews. Da han returnerte til Sør-Afrika, tok han seg jobb som skogsforvalter i Knysna. Tømmerhoggere er ikke alltid på samme bølgelengde som akademikere, og Phillips fant det særlig vanskelig å jobbe sammen med folk med ulik etnisk bagrunn, eller hva han beskrev som "fattige, foraktelige, og som regel degenererte produkter av raseblanding."⁵ Denne frykten for degenerering av de rene rasene ble senere et hovedtema i Phillips forsvar av humanøkologi og naturvern.

Smuts delte fullt ut Phillips sin frykt for et biologisk og sosialt forfall hvis mennesker av ulike etnisk bakgrunn fritt fikk omgå hverandre og lage barn sammen. Han leste med interesse Phillips sin etterhvert voksende liste av publikasjoner om skogens økologi, og inviterte ham ved flere anledninger til sitt private hjem der de diskuterte forsvarlig skogbrukspolitikk samt natur og rasevern. Phillips var bare 26 år gammel da han først møtte Smuts, og han syntes selvfølgelig det var stor stas å ha sosial omgang med landets statsminister. Det var imidlertid ikke bare Smuts som politiker Phillips beundret. Det var først og fremst Smuts sin filosofiske og vitenskapelige argumentasjon han sluttet seg til.

Smuts sin holistiske vitenskap og politikk

Smuts var overbevist om at en forsvarlig politikk måtte baseres på trygg vitenskapelig grunn. Selv om han regnet seg selv som amatør, så ble han blant akademikere regnet som en habil vitenskapsmann. I 1924 kom Unionspartiet i opposisjon og Nasjonalistene tok over makten, noe som gjorde at Smuts

kunne vie mer tid til filosofi og botaniske studier. Han ble valgt til president for Det sørafrikanske vitenskapsakademi der han argumenterte for at livets begynnelse på jorden måtte ha funnet sted i deres land. Han så for seg hvordan evolusjonen av planter, dyr og mennesker startet i Sør-Afrika, for så å spre seg ut over jorden. Dette gjorde den lokale fauna, flora og urbefolkning - "våre levende fossiler" - særlig interessant for vitenskapelige undersøkelser⁶. Hans artikler om temaet ble lovprist, men det var først og fremst hans filosofiske arbeid, Holism and Evolution fra 1926, som vakte internasjonal oppsikt.

Boken bygget på hans tidligere Walt Whitman studie og "An Inquiry into the Whole" manuskriptet, samt studier av Spinoza og Hegel. I boken argumenterer Smuts for at røntgenforskning og Einstein's relativitetsteori viser at all materie er fylt av en vital livskraft som knytter alt liv sammen til et balansert harmonisk hele. Denne helhet kjennetegnes ikke av en brutal overlevelseskamp, men av fredelig samarbeid og koeksistens mellom liv. Det er de samarbeidende og kreative kreftene i naturen som overlever i lengden, argumenterte Smuts, og så for seg et kraftfelt i naturen som drev alt liv inn i fredfullt samliv i "universets økologi."⁷ Det var alt om å gjøre, mente Smuts, å fjerne seg fra den dominerende mekanistiske og industrielle holdningen til naturen, for bedre å kunne leve i harmonisk økologisk sameksistens.

Smuts sine argumenter ble svært godt mottatt av en hel serie med bokanmeldere, som særlig fant det nye ordet 'holisme' presist og lovende for videre filosofiske undersøkelser. Mange så Smuts i sammenheng med filosofer som Lloyd Morgan, Samuel Alexander, Alfred North Whitehead og Henri Bergson, men det var først og fremst det faktum at Smuts var politiker som fascinerte. Som en anmelder uttrykte det: "Han tilsvarende kanskje bedre enn noen annen person Platons filosofkongedømme."⁸ Smuts vektla også at den politiske implikasjonen av holisme var en støtte til Folkeforbundet, et forum der verdens folk nettopp kunne samles i harmoni og samarbeid. Likeledes så han sin holistiske filosofi som et filosofisk fundament for Den sørafrikanske union, der ulike etniske grupperinger og raser skulle kunne leve hver for seg i henhold til sin respektive biologiske værens tilstand. Tanken var at hver mennesketype (slik som for eksempel sump- eller buskmenn) skulle leve i pakt med sin natur og i den økologiske helhet de stammet fra. Slik skulle et landområde kunne ha mange lokale økologiske helheter som sammen dannet en større helhet i form av en nasjon.

Det er viktig å merke seg at samtiden så på Smuts sine forslag som humanistiske. Sosialpolitisk holisme innebar at alle mennesker og folkeslag skulle finne sin naturlige biologiske plass i verden. Menneskeartens ulike raser hadde gjennom årtusener utviklet seg forskjellig avhengig av bioregion: noen mennesker (som Goethe og Whitman) har et høyt personlighetsnivå takket være en gunstig bioregion, mens andre ikke hadde kommet så langt på utviklingsstigen. Smuts argumenterte for at det ville være humanistisk å hjelpe de lavere menneskerasene opp på et høyere nivå gjennom å la dem

arbeide for de hvite, for eksempel som tjenere, gruvearbeidere eller annet enkelt forefallende arbeid. Denne arbeidsdeling var en del av det naturlige harmoniske samarbeid i et holistisk fundamentert samfunn, og Folkeforbundet var en ideell organisasjon for å organisere det hele.

Holistisk økologi i Sør-Afrika

To som absolutt fulgte med i offentlig debatt var Phillips og Bews, som var meget sympatiske til Smuts sine tanker om politikk, holisme og økologi. Begge studerte Holism and Evolution i detalj, og la den til grunn for sine økologiske arbeider.

Phillips så store muligheter for å utvikle en ny og bedre økologisk terminologi basert på holistisk filosofi, og han brevvekslet med Smuts om temaet. Resultatet var at Smuts gjennom sine politiske kontakter fikk generert forskningsmidler for Phillips, slik at han kunne få arbeide i ro og mak med temaet. Resultatet ble den klassiske artikkelen i økologiens historie kalt "The Biotic Community." Hensikten med den terminologien Phillips genererte, var å gi svar på hvordan den fargede befolkningen best kunne administreres som naturressurs.

Dette gir han uttrykk for i en artikkel kalt "Man at the Cross-Roads" der han utvikler sine ideer om hvordan mennesket kunne leve i fellesskap og harmoni med naturen i et framtidig biotisk samfunn. Slik Phillips så det, sto mennesket foran et radikalt veivalg med hensyn til holdningen til naturen, med to mulige veier å gå.

Den første farlige veien knyttet Phillip til antroposentrisk, mekanistisk filosofi og industriell utnyttelse av naturressurser som altfor lenge hadde kjennetegnet vestlig sivilisasjon. Det var på høy tid, argumenterte Phillips, å bryte ned de kunstige grensene som vestlig kristen filosofi hadde satt mellom mennesker og resten av naturen. En slik antroposentrisme undergravet muligheten for en forsoning med det biotiske fellesskap. Konstruksjonen av en dualisme mellom naturen og mennesket muliggjorde en fremmedgjørende mekanistisk naturfilosofi og brutal industrialisering med påfølgende naturkatastrofer. Både de fargede og de hvite måtte bære ansvaret for disse miljøproblemene, og Phillips var den første til å innrømme at de med europeisk bakgrunn var de som forårsaket mest ødeleggelser. Det var derfor viktig at urbefolkningen ikke utviklet seg i retning av den ødeleggende vestlige kulturen, siden en slik tendens bare ville føre til større miljøproblemer. Vestlig kultur kunne virke degenererende på urbefolkningen: hvis fargede bevegde seg ut fra deres respektive biotiske samfunn og inn til byene, så kunne de miste evne til å gå ordentlig (på grunn av moderne transport), miste evnen til å høre skikkelig (på grunn av urbane lyder), få nerver og angst (på grunn av aggressive filmer og TV), få redusert syn (på grunn av byenes belysning), få dårlige tenner (på grunn av syntetisk mat), få dårlig kropps-

holdning
for bare

De
følge Sn
ville føre
og plant
ville alt l
naturress
likeledes
logiske l
ningen
økologis
kontakt
hvite ras
de innfø
i ubalan
at menn
igang st
kriminell
grunn av
muntres
i familie
sett stric
kunne le

A
viktig å
sentrisk
overhen
lest med
Goethes

Pl
filosofis
makten
og felt
med Str
økologi
også im
Phillips
politikk

B
rektor i
økologi
og etnis
gjennom

holdning (av mangel på fysisk aktivitet og på grunn av bruk av vestlige klær), for bare nevne noen av de problemer Phillips ramser opp.

Den andre gode veien man kunne velge, argumenterte Phillips, var å følge Smuts sin holistiske filosofi og politikk. Et slikt veivalg mente Phillips ville føre til en ny økologisk orientert livsstil og samfunn der mennesker, dyr og planter ville leve i et harmonisk fellesskap. I et slikt biosentrisk samfunn ville alt liv stå på likefot, og dermed få lik respekt. Planter og dyr ville få egne naturreservater, og etniske grupperinger med ulik biotisk bakgrunn skulle likeledes få leve i pakt med sin natur i egne menneskereservater eller økologiske hjemland beskyttet fra vestlig mekanistisk naturforståelse. Urbefolkningen skulle ikke ha frihet til å reise fordi de da ville bryte ut av de økologiske relasjonene de hørte hjemme i, og dessuten risikere å komme i kontakt med ødeleggende vestlig livsstil. Den allerede biologisk overlegne hvite rase skulle administrere disse økologiske hjemlandene ved å kontrollere de innfødtes hogst og husdyrhold, slik at ikke den økologiske harmonien kom i ubalanse. Det skulle innføres strenge regler for ekteskap mellom rasene, slik at menneskenes biologiske mangfold ble ivaretatt. Samtidig som man satte igang strenge kontrolltiltak for å unngå overbefolkning blant de fattige og kriminelle, skulle man oppmuntre til flere barn blant de intellektuelle hvite på grunn av deres biologiske overlegenhet. Kvinners frigjøring skulle ikke oppmuntres, fordi mannen er kvinnen overlegen i den humanøkologiske balansen i familien. Ikke minst skulle homoseksualitet forbys, da dette humanøkologisk sett strider mot menneskets biologi og dermed bryter ned muligheten for å kunne leve i nærkontakt med naturen i oss og rundt oss.

Alt dette kan synes hardt og brutalt sett med dagens øyne, men det er viktig å huske på at Phillips ikke så det slik. Tvert i mot, for ham var det biosentriske samfunn med dets økologiske hjemland en mulig løsning på den overhengende miljøkrisen. Hans visjon om det biotiske fellesskap var for ham lest med i "melken av menneskelig godhet," der naturen ble tolket i tråd med Goethes ord: "Hennes krone er kjærlighet."⁹

Phillips ønsket først og fremst å imponere Smuts med sitt økofilosofiske arbeid, noe han også lyktes med. I 1933 kom Smuts tilbake til makten som justisminister, og fra 1939 til 1947 som Sør-Afrikas statsminister og feltmarskalk. I hele denne perioden frekventerte og brevvekslet Phillips med Smuts, og alt tyder på at Smuts hadde en levende interesse for humanøkologien med dens sosial- og miljøpolitiske implikasjoner. En annen som også imponerte Smuts, var Bews med studier i humanøkologi. Sammen med Phillips satte han det vitenskapelige fundamentet for Smuts sin miljø- og rasepolitikk.

Bews gjorde stor suksess ved Natal University der han ble utnevnt til rektor i 1930. Dette forhindret ham ikke i å publisere en serie humanøkologiske arbeider som reflekterer den administrative oversikt over ulike fag og etniske folkegrupper han trengte som universitetets administrator. Han fikk gjennomført rasesegregering ved universitetet ved hjelp av økologisk argu-

mentasjon. Det fantes angivelig "pionérmenn i likhet med pionérplanter," som kunne utvikle seg til "klimakstyper av menn" hvis bare forholdene ble lagt til rette for dem ved universitetet (analogt slik forholdene må legges til rette i jordbruk).¹⁰ Bews brukte hyppig slike analogier mellom utvikling av planter og mennesker for å overbevise sitt publikum om den økologiske nødvendigheten av at den hvite rasen burde få en herskende akademisk rolle.

Hovedpoenget til Bews var å få slått fast det biologiske grunnlaget for ulike "økologiske klasser" og "en økologisk inndeling av menneskeheten."¹¹ Han argumenterte for at de klasseskiller, raseskiller og den arbeidsdeling man fant mellom mennesker, var i henhold til naturens orden. Forholdet mellom fiskere, sjømenn, arbeidere, prester, medisinnmenn, handelsmenn, herskere, aristokrater, tjenere og så videre var den naturlige økologiske orden som hadde utviklet seg mellom mennesker over millioner av år. Takket være ulike klimatiske forhold hadde enkelte raser utviklet sin sivilisasjon lengere enn andre. Poenget var her å lage en økologisk differensiering mellom lavt og høyt sivilisasjonsnivå for på den måten å kunne naturalisere og dermed legitimere rase- og klasseskiller mellom mennesker. Slike skiller representerte et økologisk mangfold og en naturlige balanse mellom mennesker i det store biotiske fellesskap.

Han utviklet en D.Q. ("Development Quotient") ved siden av en I.Q. ("Intelligence Quotient") som en vitenskapelig metode for klassifikasjon av ulike menneskers økologiske klassetilhørighet. Bews redegjør blant annet for hvordan arkitektur, musikk, kunst og litteratur har utviklet seg under ulike biotiske betingelser, og viser hvor mye høyere hvite menneskers D.Q. er sammenlignet med ulike grupper av urbefolkninger. Bews tok høyde for at ikke all utvikling var av det gode, og at mange miljøproblemer nettopp var skapt av vestlig kulturs ofte ødeleggende forestilling om fremskritt. Det var derfor desto viktigere at urbefolkningen ikke utviklet seg i retning av de hvites livsstil, men forble på sitt utviklingsstadium. Han mente at urbefolkningen burde skjermes fra vestlig påvirkning. Den herskende hvite økologiske klasse burde sørge for at de som enda levde i pakt med naturen ble værende i sine respektive økologiske hjemland, og ikke flyttet inn til byene eller på annen måte tok del i vestlig kultur.

Bews og Phillips sine arbeider i humanøkologi ble fulgt med argusøyne av Smuts, som så i dem ikke bare en realisering av hans holistiske filosofi, men også et vitenskapelig fundament for hans politikk. Både Bews og Phillips var blant de ledende internasjonale økologene i deres samtid, og deres arbeid i humanøkologi ble raskt anerkjent som banebrytende. Det vil føre for langt å redegjøre for deres innflytelse generelt, men det er på sin plass å vise hvordan Smuts gjorde bruk av humanøkologen i utformingen av Sør-Afrikas rase- og menneskerettighetspolitikk.

Politisk humanøkologi og menneskerettigheter

Humanøkologien ga Smuts vitenskapelig belegg for hans holistiske filosofi om evolusjonen av høyere og laverestående menneskelige raser. Med utgangspunkt i denne teorien om ulike personligheter fikk han vedtatt lover som begrenset de fargedes politiske frihet samt mulighet til å kjøpe egen eiendom.

Smuts hadde en økologisk forståelse av "menneskets personlighet" som fulgte hans holistiske *personologi*, eller læren om menneskets evolusjonære ulikhet fra sump- og buskmenn til sublime personligheter som Walt Whitman og Goethe. Smuts så det slik at noen mennesker var mer mennesker enn andre, og deres rettigheter skulle distribueres deretter. Ulike økologiske samfunn, eller det Phillips kalte biotiske fellesskap, utvikler ulike menneskepersonligheter som burde ha tilsvarende grader av borgerrettigheter. (Argumentasjonen har flere likheter med det som blir kalt moralsk *gradualisme* blant mange av dagens forkjempere for dyrs rettigheter.) Smuts støttet seg ikke bare på økologisk forskning, men også på britisk rettsfilosofi om hvordan samfunnets sivile lover nedstammer fra naturlige lover. Ulike urbefolkningsgrupper skulle ha en rett til å leve segregert i sine respektive økologiske hjemland, for på den måten å kunne leve i tråd med sine respektive personligheters natur og i harmoni med sitt respektive biotiske fellesskap.

Smuts sin politiske holisme var basert på hva han mente var en tolerant filosofi som viste respekt for alle urbefolkningsgruppers iboende rett til selvstyre i tråd med egen tradisjon, livsstil og samfunn. Disse samfunn hadde ifølge humanøkologien utviklet seg ulikt etter tusener av år med evolusjon fordi de levde i ulike økologiske naturområder. Smuts argumenterte for at disse samfunn måtte få leve i tråd med sine iboende egenskaper. Denne holistiske filosofien søkte å ta vare på mangfoldet av fellesskapets sosiale dyder og gode former for liv for ulike rasers personligheter ved hjelp av sosial og etnisk segregering til ulike biotiske hjemland. Humanøkologisk vitenskap med dets anti-anthroposentriske miljøetikk ga ham en rekke fakta og nyttig informasjon for en slik politikk.

Noter

¹ Denne artikkelen bygger i sin helhet på kapittel 2, 4 og 5 i Peder Anker, *Imperial Ecology: Environmental Order in the British Empire, 1895-1945*, (Cambridge: Harvard University Press, 2001). Leseren vil finne en fyldigere drøftelse og et bredere noteapparat i denne boken.

² Boken var ferdig i 1895 og ble senere publisert som Jan Christian Smuts, Walt Whitman: A Study in the Evolution of a Personality, (Detroit: Wayne State University Press, 1973).

³ Jan Christian Smuts, "An Inquiry into the Whole," William Keith Hancock og Jean van der Poel (red.), Selections from the Smuts Papers, vol. 3, (Cambridge: Cambridge University Press, 1966), MS 520, s. 68-83.

⁴ George W. Gale, John William Bews, (Pietermaritzburg: University of Natal Press, 1954), s. 62.

⁵ John Phillips, Kwame Nkrumah and the Future of Africa, (London: Faber and Faber, 1960), s. 17.

⁶ Jan Christian Smuts, "South Africa i Science," South African Journal of Science, vol. 22 (1925), s. 17.

⁷ Jan Christian Smuts, Holism and Evolution, (London: Macmillan, 1926), s. 343.

⁸ J. E. Bodin, "Holism and Evolution," The Personalist, vol. 9 (1928), s. 66-67.

⁹ John Phillips, "Man at the Cross-Roads," in Our Changing World-View, Anonym (red.), 1932, s. 67, 68, 69. Se også John Phillips, "The Biotic Community," Journal of Ecology, vol. 19, (1931), s. 1-24.

¹⁰ John William Bews, "The Ecological Viewpoint," South African Journal of Science, vol. 28 (1931) s. 13.

¹¹ John William Bews, Human Ecology, (Oxford: Oxford University Press, 1935), begrepe brukes i hele boken, se for eksempel s. 155, 245, 256.